

## بررسی تنوع مورفولوژیکی توده‌های برتر گوجه فرنگی آذربایجان غربی

مشهد هناره و رایین خوشابه

چکیده: سی توده گوجه فرنگی برتر آذربایجان غربی که قبلاً از بین یکصد و چهل توده انتخاب شده بودند، به همراه ارقام شاهد کورال، پتوارلی CH و فائونا در سال ۱۳۸۳ مورد بررسی و مقایسه قرار گرفتند. آزمایش به صورت طرح بلوکهای کامل تصادفی با چهار تکرار در ایستگاه تحقیقات کشاورزی کهریز ارومیه اجرا گردید. لازم به ذکر است که توده‌ها قبلاً بر اساس شماره‌های بانک ژن شماره گذاری شده بودند. در طی فصل رشد تعدادی از صفات زراعی گوجه فرنگی اندازه گیری و همبستگی بین آنها مشخص گردید. همچنین تجزیه کلاستر بر روی توده‌ها انجام شد و توده‌ها از لحاظ صفات کمی و کیفی گروه‌بندی گردیدند. نتایج نشان داد، این توده‌های برتر در تمامی صفات در سطح احتمال ۱٪ با هم اختلاف معنی داری دارند. توده ۱۶۹۴ و رقم پتوارلی CH نسبت به سایر توده‌ها و ارقام زودرس تر بودند. از نظر اندازه بوته در سه گروه کوچک، متوسط و بزرگ قرار گرفتند که اکثراً دارای اندازه متوسط بودند. در شکل میوه به شش گروه تقسیم شدند و از شکل نسبتاً بهن تا تخم مرغی مشاهده گردید. اغلب توده‌ها به ناهنجاریهای فیزیولوژیکی پوسیدگی گلگاه، آفتاب سوختگی و ترکیدگی میوه حساسیت کمی داشتند، در اکثر توده‌ها ضخامت پریکارپ میوه نسبتاً زیاد و بافت میوه نیمه سفت و سفت بود و در نتیجه از قابلیت نگهداری بهتری برخوردار و مقاوم به صدمات مکانیکی و حمل و نقل بودند. وزن میوه نیز در توده‌ها اختلاف زیاد داشت و از ۱۷۵/۴ گرم در توده ۱۶۴۹ تا ۳۸/۸۵ گرم در شماره ۱۷۱۷ مشاهده گردید. عملکرد در هکتار در رقم فائونا با ۸۸/۸ تن و در توده‌های ۱۶۵۰ و ۱۷۴۸ به ترتیب با ۸۷/۳ و ۸۶/۱ تن بیشتر و در توده ۱۷۱۷ با ۵۹/۷ تن کمتر از سایر توده‌ها بود. عملکرد با تازیب رسیدن میوه، وزن میوه و pH میوه همبستگی مثبت و معنی‌دار و با تعداد میوه در بوته و مواد جامد محلول میوه همبستگی منفی و معنی‌دار داشت. تجزیه خوشه‌های توده‌ها و ارقام شاهد را بر اساس صفات کمی به ۶ و از لحاظ صفات کیفی به ۸ خوشه تفکیک نمود. بررسی خوشه‌ها نشان می‌دهد که توده‌های متنوع گوجه فرنگی با ویژگیهای مشخص در گروه‌های مجزا قرار می‌گیرند و با توجه به تنوع صفات در گروه‌ها می‌توان از آنها در برنامه‌های به نژادی و اصلاحی بهره گرفت.